

Barbara Wolny

Edukacja przedszkolna skierowana ku wartościom – zasady opracowania autorskiego programu dla dzieci przedszkolnych „W świecie wartości”

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (42-43), 161-171

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Barbara WOLNY

Edukacja przedszkolna skierowana ku wartościom – zasady opracowania autorskiego programu dla dzieci przedszkolnych „W świecie wartości”

Osobowość poszczególnego człowieka
rośnie w miarę realizowanych przez niego ponadosobowych wartości,
w miarę, jak człowiek napelnia się tymi wartościami
i jak gdyby nimi nasiąka.

S. Hessen

Wprowadzenie

Czy wychowanie ku wartościom jest potrzebne współczesnemu człowiekowi? Czy zadania z tego zakresu powinny być realizowane w przedszkolu? Jak rozumieć wartości? Co to są wartości?

Na znaczenie wychowania ku wartościom zwraca uwagę M. Nowak, który definiując wartości, podkreśla, że „Wartości wyrażają to, co »być powinno« i »czego pragniemy« – wpisują w rzeczywistość pewien sens ostateczny, ukazują, to co naprawdę istotne i do czego warto dążyć. Są filarami, na których opiera się życie społeczne, osobiste i wspólnotowe”¹.

Podobnie ujmuje wartości B. Karolczak-Biernacka – według niej „Wartości oznaczają – to, co cenne, godne pożądania i wyboru; co stanowi cel ludzkich dążeń; cel działań zbiorowych, ale też wszystko to, co ma znaczenie dla poszczególnego człowieka, co dostarcza korzyści, co nadaje sens jego poczynaniom”².

Z powyższych definicji wartości wyraźnie wynika potrzeba wychowania ku wartościom, które rozpoczynając się w domu rodzinnym, powinno być następnie kontynuowane przez przedszkole i szkoły (na wszystkich etapach edukacji szkolnej). Rola rodziny w wychowaniu jest priorytetowa, bowiem to właśnie rodzina daje podstawy wychowania człowieka, a następnie dopiero przedszkole i szkoła przygotowują dziecko do życia opartego na wartościach społecznie uznanych. Właściwie realizowana edukacja rodzinna i przedszkolna (przepelniona wartościami) stanowi zatem skuteczną alternatywę na zmateralizowane wychowanie ku postawie „MIEĆ” (w którym dominują tylko wartości materialne), tak powszechnie propagowane we współczesnym świecie.

---

¹ M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 2000, s. 392.

² B. Karolczak-Biernacka, *Wartość sportu – sport wśród innych wartości*. „Kultura Fizyczna” 1996, nr 11–12, s. 1.

Laickie koncepcje wychowania, w tym szczególnie popularne ostatnio bezstresowe wychowanie, doprowadziło do zachowań obserwowanych wśród dzieci i młodzieży związanych z tzw. postawą roszczeniową. Jeżeli człowiek żyje tylko w wymiarze materialnym (bez odniesienia do wartości wyższych – duchowych), to ogranicza się tylko do zaspokajania swoich potrzeb materialnych (gromadzi rzeczy). Taki sposób życia propagowany w mediach i realizowany w wielu rodzinach doprowadza do nieustannej potrzeby posiadania ciągle nowych, reklamowanych „gadżetów”, które łatwo dostępne nie zaspokajają potrzeb młodego człowieka i nie dają mu gwarancji spokoju i radości. Dziecko bowiem otrzymawszy jedną zabawkę, już oczekuje kolejnej. Z wiekiem wymagania rosną, a rodzice, spełniając kolejne zachcianki dzieci, nie zauważają, jak destrukcyjnie wpływa to na psychikę dorastającego człowieka. Dzieci pozostawione w świecie materialnych dóbr nudzą się, świat postrzegają w kontekście jednowymiarowym (zmaterializowanym).

Natomiast w wychowaniu rodzinnym opartym na wartościach ważne jest, aby proponowana młodemu człowiekowi hierarchia wartości oparta była na tzw. wertykalnym porządku, czyli idąc od dołu, uwzględnione były poziomy wartości: hedonistyczne, utylitarne, witalne, duchowe i święte. Taki układ zdaniem M. Schelera nie może być ani pomyłony, ani dowolnie przestawiany³. Ukazywanie ważności wartości wyższych w środowisku rodzinnym uczy rangowania wartości. Dziecko przekonuje się, że wartości materialne nie stanowią jedynych ważnych wartości w życiu, doświadcza wyższości wartości duchowych, które odnajduje w postawie (zachowaniu) ojca, matki i uznaje ich ważność. Zaspokajanie oczekiwań materialnych dziecka wymaga uczenia go dokonywania wyborów. Poprzez wybór (selekcję), której dokonuje dziecko, wzrasta ważność (wartość) otrzymywanych rzeczy. Wychowanie rodzinne powinno uczyć świadomego rezygnowania z kolejnych ważnych tylko w opinii dziecka rzeczy, np. zabawek. Tak realizowane wychowanie wymaga czasu dla dziecka, wiąże się z potrzebą przebywania z nim, bycia do dyspozycji, tłumaczenia i nauczania rezygnowania z „zachcianek”. Często jednak kolejny prezent rekompensuje brak czasu i miłości. Dzieci pozostawiane godzinami przed ekranem komputera zaczynają żyć w wirtualnym świecie, często poprzez nieodpowiedni wybór filmów czy gier „wychowują się same”. Brak rozmowy, kontroli ze strony rodziców utwierdza dziecko w przekonaniu, że to, co jest fikcją w grze komputerowej, sprawdza się w życiu. Obserwuje się zatem konsekwencje „samowychowania komputerowego” już na etapie przedszkola. Dzieci są bardziej nerwowe, lękliwe, mniej odważne w przekraczaniu np. progu przedszkola, łatwiej poddają się niepowodzeniom, są bardziej skryte i nie zawsze potrafią rozmawiać i mówić o swoich problemach.

Czy zatem taki stan rzeczy nie wymaga zmiany? W takim podejściu do wychowania (o ile można mówić o wychowaniu) brak jest właśnie oparcia życia rodzinnego na wartościach trwałych i sprawdzonych (myślę tu o tzw. tria-

---

³ M. Scheler, *Pisma z antropologii filozofii i teorii wiedzy*, Warszawa 1987, s. 195.

dzie wartości⁴), jak również na poszerzaniu i wprowadzaniu w wychowanie wartości nowych (społecznie uznanych), tych, które wnosi współczesny świat.

Wartości zawsze muszą mieć wymiar wychowawczy, pozbawianie bowiem wymiaru duchowego (wyższego) w wychowaniu doprowadza do sygnalizowanego wyżej problemu zmaterializowania wychowania. Stąd szczególnie ważne zadanie w zakresie wychowania ku wartościom stoi przed przedszkolem.

Edukacja przedszkolna skierowana ku wartościom

K. Chałas podkreśla, że „[...] przedszkole (szkoła) jest instytucją społeczną, która w odróżnieniu od rodziny jest zobowiązana przekazywać społeczne wartości i treści stanowiące podstawę orientacji w świecie”⁵. Zauważamy zatem, że przedszkole jest w stanie rozszerzać wychowanie ku wartościom lub je rekomensować, gdy zadania tego nie realizuje rodzina.

Należy podkreślić, że rola przedszkola w wychowaniu ku wartościom jest bardzo ważna i cenna, szczególnie w obecnie zabieganym i zmaterializowanym świecie. Wychowanie ku wartościom należałoby zatem rozpocząć już w domu rodzinnym. Dom jest podstawowym miejscem, gdzie dzieci uczą się wartości, a najważniejszym nośnikiem wartości jest przykład rodziców, osób najbardziej odpowiedzialnych za wychowanie. Następnie wychowania ku wartościom powinno być podejmowane przez placówki oświatowe. W tym szczególnie ważne jest, aby nauczanie wartości w domu i przedszkolu było spójne, żeby rodzice i nauczyciele odkrywali przed dziećmi wartości równie ważne w wychowaniu rodzinnym i przedszkolnym, tak aby dzieci, przyjmując wartości, otrzymywały jednoznaczne informacje na temat dobra i zła, czyli wartości i antywartości. Ważne, aby pomagając dzieciom budować ich własny system wartości, działania zmierzały do ukształtowanie w nich mocnego i jednoznacznie akceptowanego w społeczeństwie systemu wartości opartego na preferencji wartości moralno-etycznych.

Wychowanie ku wartościom powinno zatem rozpoczynać się w środowisku domowym, które jest najbardziej uprzywilejowanym do tego zakresu działań. W nim właśnie odnajdujemy źródło owego wychowania, które następnie kontynuowane jest przez przedszkole jako instytucję społeczną, która w odróżnieniu od rodziny jest zobowiązana przekazywać społeczne wartości i treści stanowiące podstawę orientacji w świecie.

Przedszkolu przypisuje się rolę wiodącą (po rodzinie) w przekazie wartości funkcjonujących w społeczeństwie oraz w przygotowaniu do rozwiązywania problemów w przyszłości, które będą kształtowane w kolejnych etapach edukacji szkolnej. Etap przedszkolny staje się zatem niezwykle ważny w zakresie

---

⁴ Triada wartości uniwersalnych: prawda, dobro, piękno sprawdza się od wieków. Oparcie wychowania na wartościach trwałych i sprawdzonych pozwala uchronić dziecko przed niekorzystnym wpływem wartości nowych, nie zawsze mających status wartości – zwykle są to tzw. antywartości, którym ulegają młodzi ludzie. Dlatego tak ważne w wychowaniu ku wartościom jest oparcie wychowania na wartościach uniwersalnych, a następnie wprowadzanie w wartości nowe, które wnosi współczesny świat, przy jednoczesnym podkreśleniu, że muszą to być wartości społecznie uznane i akceptowane przez osoby znaczące w wychowaniu – rodziców i nauczycieli.

⁵ K. Chałas, *Wychowanie ku wartościom. Elementy teorii i praktyki*, t. 1, Lublin–Kielce 2006, s. 8.

wprowadzania dziecka w wartości podstawowe, ważne w kształtowaniu postawy moralnej ukierunkowanej na poszukiwanie sensownych, satysfakcjonujących człowieka wzorców życia w perspektywie poszanowania jego godności, wolności, odpowiedzialności i miłości w życiu.

Analizując akty prawne, zauważamy, że zreformowany system edukacji w swoich założeniach programowych stwarza szansę przygotowanie wychowanków już od etapu przedszkolnego do odkrywania, przyswajania i urzeczywistnienia wartości ważnych w codziennym życiu. Podejmuje to *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego*, która wyraźnie wskazuje na potrzebę wychowania ku wartościom życia człowieka, przeznaczając na to obszar: *Budowanie systemu wartości*. Tutaj odnajdujemy podstawy wychowania ku wartościom w zinstytucjonalizowanym systemie wychowania oświatowego.

Potrzeba wychowania ku wartościom podyktowana jest rolą i funkcją wartości w życiu człowieka. K. Denek podkreśla, że wartości decydują o egzystencji człowieka, o sensie i jakości życia, relacjach interpersonalnych, umiejętności rozwiązywania problemów, stosunku do samego siebie, grup, wspólnot, w których człowiek żyje i funkcjonuje⁶.

P. Oleś wskazuje, że prawidłowo ukształtowany system (wewnętrznie spójny i zgodny z predyspozycjami osoby) staje się fundamentem zdrowia psychicznego⁷. Ponadto wartości stanowią czynnik rozwijania i treściwego kształtowania podmiotowości człowieka, bowiem źródłem optymalnej aktywności człowieka jest wolne, odpowiedzialne, mądre i samodzielne własne postępowanie zorientowane na świadomie wybrane, zaakceptowane i realizowane wartości⁸.

Jak zatem należy realizować wychowanie ku wartościom w przedszkolu?

W kształtowaniu postawy człowieka skierowanej ku wartościom pożądanym jest proces długotrwały i rozciągnięty w czasie. Efekty owego przygotowanie mogą być widoczne tylko wtedy, gdy wychowanie ku wartościom rozpoczyna się w domu, następnie kontynuowanie jest przez przedszkola i szkoły (wszystkie etapy edukacji szkolnej).

Prawne aspekty wychowania ku wartościom w przedszkolu

Prawne aspekty wychowania ku wartościom w przedszkolu odnajdujemy w Rozporządzenie MENiS z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU z 2002 r. Nr 51 poz. 458).

Według założeń *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego* celem i zadaniem przedszkola w zakresie wychowania jest wspieranie, doradzanie i ukierunkowanie rozwoju dziecka zgodnie z jego wrodzonym potencjałem⁹.

⁶ K. Denek, *Wartości i cele edukacji szkolnej*, „Edukacja. Szkoła, Nauczyciel, Programy Szkolne” 2000, s. 4.

⁷ P. Oleś, *System klaryfikacji wartości: założenia, zastosowanie, przegląd niektórych technik*, „Roczniki Filozoficzne” 1983, t. 31, z. 4, s. 87.

⁸ Zob. K. Denek, *Wartości i cele...*, dz. cyt., s. 7.

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU z 2002 r. Nr 51 poz. 458), załącznik nr 1 oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2007 r. zmieniają-

Wychowanie przedszkolne obejmuje całościowy rozwój dziecka i polega na zmianach ilościowych i jakościowych.

W edukacji przedszkolnej proces planowanych oddziaływań na dziecko nie może być zdominowany przez kształcenie. Wychowanie nie może być okazjonalne, jest ono podstawą wszystkich działań i dotyczy tego, czego się dziecko uczy i tego, w jakim zakresie staje się człowiekiem (tutaj odnajdujemy źródła formowania człowieka w kontekście głównego celu wychowania, czyli dochodzenia do dojrzałości jako osoby ludzkiej, które będzie kontynuowane na kolejnych etapach już edukacji szkolnej).

Antropologiczne podstawy wychowania ku wartościom

W wychowaniu ku wartościom bardzo ważne jest określenie antropologicznych podstaw wychowania, w tym przypadku wychowania przedszkolnego.

Personalistyczne założenie współcześnie realizowanej edukacji przedszkolnej i szkolnej, które odnajdujemy w zapisach prawnych (Ustawa o systemie oświaty – Preambuła oraz *Podstawa programowa poszczególnych etapów edukacji*) podkreślają podmiotowość dziecka. Wychowanek to osoba, najwyższa wartość i dlatego w ramach realizowanego procesu edukacyjnego zawsze należy mieć na względzie godność, indywidualność i niepowtarzalność dziecka. W takim ujęciu wychowanka odnajdujemy egzystencjalne uwarunkowania edukacji skierowanej ku wartościom. Jeżeli antropologiczne założenia wychowania wskazują na podmiotowość wychowanka, zwracają zarazem uwagę na sferę aksjologiczną wychowania.

Jak podkreśla M. Nowak, wychowanie zawsze wiąże się z wartościami, kto wychowuje, ten wartościuje, nie można zatem mówić o wychowaniu poza wartościami. Wychowanie człowieka zawsze związane jest z wychowaniem ku wartościom¹⁰. Dlatego tak ważne jest postawienie pytań: ku jakim wartościom wychowujemy, za jakimi wartościami jako wychowawcy się opowiadamy?

W edukacji skierowanej ku wartościom ważne jest, aby proces wychowania realizowany był przy współpracy domu rodzinnego i związany był z wartościami preferowanymi w środowisku domowym. Tylko spójność działań rodziny i przedszkola w wychowaniu ku wartościom może zagwarantować dobre efekty w zakresie kształtowania etyczno-moralnej postawy wychowanka.

Dlaczego ważne jest wychowanie ku wartościom?

We współczesnym zmaterializowanym świecie wychowanie ku wartościom staje się priorytetowym zadaniem dla rodziców i nauczycieli. Wychowanie ku wartościom powinno zmierzać do ukształtowania charakteru człowieka, który jest jego wewnętrznym systemem wartości. Wartości uczymy się od najmłod-

---

ce rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU z dnia 31 sierpnia 2007 r. Nr 157 poz. 1100), załącznik nr 1.

¹⁰ M. Nowak, *Wychowanie do wartościowania w kontekście pluralizmu*, „Roczniki Nauk Społecznych” Lublin 2000–2001, t. 28–29, z. 2, s. 6.

szych lat, przyswajamy proponowane nam wartości, obserwując zachowania rodziców, nauczycieli i osób znaczących w wychowaniu. Charakter to nauczony i stosowane w codziennym życiu wartości. Posiadany system wartości moralnych i umiejętność stosowania ich w życiu to najważniejszy kapitał, w jaki powinni wyposażać dziecko rodzice i nauczyciele. Bez mocno ukształtowanego systemu wartości można łatwo pogubić się we współczesnym świecie pełnym sprzeczności i jawnie proponowanych antywartości. Przekazanie wartości trwałych i sprawdzonych, tzw. uniwersalnych, to najważniejsze zadanie, które stanowi podstawę dla szczęścia dziecka. Jak podkreśla K. Chałas, „Wychowanie w pustce aksjologicznej jest budowaniem na piasku”¹¹. Stąd zadaniem szczególnie ważnym w zakresie wychowania jest przygotowanie młodego pokolenia do poznania istoty wartości, wolnego wyboru właściwych wartości, a szczególnie oparcie tego wychowania na mocnej podstawie aksjologicznej, w której ważne miejsce zajmują wartości moralne¹².

Zasady opracowania autorskiego program z edukacji skierowanej ku wartościom jako ważny element uzupełniający wychowanie przedszkolne

Opracowywanie programu wychowania ku wartościom w przedszkolu należy rozpocząć od dokonania analizy *Podstawy programowej* w celu określenia zadań i treści wychowania ku wartościom. Następnie znalezione treści należy odnieść do działań, które będą realizowane w ramach programu wychowania przedszkolnego uzupełnianego o wymiar aksjologiczny.

Analiza *Podstawy programowej* pozwala na odnalezienie zapisów dotyczących wychowania ku wartościom w wyszczególnionych obszarach działalności dziecka w następujących zakresach:

I Poznanie i rozumienie siebie i świata

- 1) Budzenie zaciekawienia otaczającym światem poprzez prowokowanie pytań i dostarczanie radości odkrywania.
- 2) Organizowanie działań umożliwiających poznawanie wielowymiarowości człowieka (postrzegam, myślę, czuję, działam).
- 3) Tworzenie sytuacji pozwalających na poznanie możliwości własnych dziecka i innych ludzi [...].
- 4) Przekazywanie wiedzy o zdrowym stylu życia, ocenianie zachowań służących i zagrażających zdrowiu.
- 5) Wykorzystywanie i tworzenie okazji do poznawania rzeczywistości społeczno-kulturowej poprzez poznawanie zasad organizacji życia społecznego, tradycji rodzinnej, regionalnej, narodowej oraz poznanie dzieł kultury.

¹¹ K. Chałas, *Wychowanie ku wartościom...*, dz. cyt., s. 8.

¹² Zob. więcej: tamże, s. 8 i in.

II Nabywanie umiejętności poprzez działanie

- 1) Wspieranie samodzielnych działań dziecka.
- 2) Umożliwianie dziecku dokonywania wyborów i przeżywania pozytywnych efektów własnych działań.
- 3) Pomaganie dziecku w dostrzeganiu problemów, planowaniu i realizowaniu zadań.
- 4) Umożliwianie poznawania i stosowania różnorodnych sposobów rozwiązywania zadań.
- 5) Kształtowanie nawyków higienicznych i zachowań prozdrowotnych oraz proekologicznych.
- 6) Uczucie zasad postępowania warunkujących bezpieczeństwo dzieci.
- 7) Wspieranie działań twórczych w różnych dziedzinach aktywności.

III Odnajdywanie swojego miejsca w grupie rówieśniczej, wspólnocie

- 1) Uczucie nawiązywania bliskiego, serdecznego kontaktu z innymi osobami.
- 2) Pomoc w budowaniu pozytywnego obrazu własnego „Ja” i zaspokajanie poczucia bezpieczeństwa.
- 3) Identyfikowanie i nazywanie różnych stanów emocjonalnych.
- 4) Uczucie sposobów radzenia sobie z własnymi emocjami, właściwego reagowania na przejawy emocji innych oraz kontrolowania zachowań.
- 5) Wyrażanie do zachowań akceptowanych społecznie, wprowadzanie w kulturę.
- 6) Umożliwienie dziecku odkrywania znaczenia komunikowania się w sposób niewerbalny.
- 7) Tworzenie sytuacji do wymiany informacji, uczenia się i dyskusowania.
- 8) Tworzenie okazji do pełnienia przez dziecko różnych ról [...].
- 9) Tworzenie okazji do wspólnego podejmowania i realizowania różnych zadań, rozwiązywania problemów.
- 10) Dostarczanie przykładów i doświadczeń rozwiązywania sytuacji konfliktowych na zasadzie kompromisu i akceptacji potrzeb innych osób.

Podstawa programowa wychowanie ku wartościom szczególnie ujmuje w obszarze:

IV Budowanie systemu wartości

- 1) Wprowadzanie dziecka w świat wartości uniwersalnych, takich jak: dobro, prawda, miłość, piękno poprzez:
  - przekaz osobowy nauczyciela,
  - tworzenie otoczenia sprzyjającego rozumieniu i przeżywaniu tych wartości.
- 2) Pomaganie dziecku w poznawaniu różnych postaw bohaterów literackich i filmowych oraz w podejmowaniu próby samooceny i oceny zachowań innych.
- 3) Wykorzystywanie codziennych sytuacji do podejmowania prób samooceny i oceny zachowań innych.
- 4) Stwarzanie okazji do dokonywania przez dziecko wyborów i zdawania sobie sprawy z ich konsekwencji.

5) Rozwijanie poczucia odpowiedzialności poprzez samodzielne, dokładne i rzetelne wywiązywanie się z podejmowanych zadań, szacunku do pracy swojej i innych¹³.

Przeprowadzona analiza *Podstawy programowej* wskazuje na potrzebę zaplanowania i realizowania procesu wychowawczego skierowanego ku wartościom w przedszkolu w zakresie wprowadzania dziecka w świat wartości uniwersalnych (tzw. triada wartości): **dobro, prawda, piękno**, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na **miłość** jako wartość przenikającą poszczególne wartości.

Stąd konstruowany program dla dzieci przedszkolnych np. pod hasłem „W świecie wartości” należy oprzeć na wartościach uniwersalnych, które mogą być wskazówką i stanowić bazę wyjściową dla poszukiwania innych wartości ważnych w tym etapie rozwojowym dziecka. Wartości kardynalne, tj. prawda, dobro i piękno mogą być poszarpane przez nauczycieli realizujących program o inne wartości (odpowiednio dobrane do etapu edukacji przedszkolnej).

Bazując zatem na wartościach uniwersalnych, należy przyporządkować im wartości szczegółowe, które odnajdujemy w założeniach programowych. Ważne są też doświadczenia wyniesione z obserwacji rzeczywistości przedszkolnej; wartościami ważnymi w edukacji przedszkolnej są m.in.: szacunek, miłość, rodzina (chleb, stół), odpowiedzialność, szczęście, współdziałanie, uczciwość, tolerancja, przyroda, zdrowie, Ojczyzna¹⁴.

Wymienione wartości można przyporządkować do wartości kardynalnych w następujący sposób:

- **DOBRO** – szacunek, dobroć, rodzina (chleb, stół), współdziałanie, Ojczyzna...
- **PRAWDA** – odpowiedzialność, uczciwość, praca, tolerancja, prawdomówność...
- **PIĘKNO** – szczęście, radość, miłość, zdrowie...

Planując realizację programu *Wychowanie ku wartościom*, należy tak zorganizować zajęcia, aby miały one charakter wprowadzający dziecko w świat wartości ważnych dla dobrego i szczęśliwego funkcjonowania w codziennym życiu.

Wartość takiego programu podnosi fakt, że stanowi on propozycję dopełnienia realizowanego przez przedszkole wychowania o kontekst aksjologiczny, bardzo ważny w dzisiejszym zabieganym świecie.

Celem ogólnym opracowywanego programu będzie zatem wychowanie dzieci ku wartościom (nauczanie wartości), poprzez ich odkrywanie, przyswajanie i urzeczywistnianie w codziennym życiu. Przybliżane dzieciom wartości stanowią bazę (podstawę) dla dalszej edukacji już na etapie szkolnym.

¹³ Zob. więcej w: Rozporządzenie MENiS z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, załącznik nr 1.

¹⁴ Wybór wartości został poprzedzony diagnozą stanu wyjściowego, tj. obserwacją rzeczywistości przedszkolnej, rozmowami z rodzicami, analizą programów realizowanych w przedszkolach. Przy wyborze wartości wykorzystano również wartości proponowane przez *Podstawę programową wychowania przedszkolnego* oraz podział wartości proponowany przez K. Ryczan i K. Chałas. Zob. szerzej w: K. Ryczan, *Katalog wartości* (maszynopis) oraz K. Chałas, *Program wychowawczy – zasady konstruowania, podstawa aksjologiczna*. [W:] *Jak wychowywać? Materiały z konferencji*, Lublin 2000, s. 47–52.

Działania mogą być realizowane na zajęciach zorganizowanych oraz podczas zabaw dydaktyczno-wychowawczych, tematycznych, jak również w czasie imprez przedszkolnych.

Układ treści programowych powinien mieć charakter **spiralny**; oznacza to, że nie ma tematów raz na zawsze przerobionych, lecz możemy powracać do tych samych treści na różnych poziomach edukacji przedszkolnej, zwiększając zakres wprowadzanych wartości. Realizacja wartości uzależniona jest od wieku dzieci, stąd na pierwszym etapie (3–4-latki) dzieci powinny być wprowadzane w wartości podstawowe, uzupełniane na kolejnych etapach edukacji przedszkolnej.

Założenia opracowywanego programu powinny uwzględniać obowiązujące akty prawne:

- Rozporządzenie MENiS z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU Nr 51 poz. 458).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU z dnia 31 sierpnia 2007 r. Nr 157 poz. 1100).
- Rozporządzenie MENiS z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczania (DzU Nr 67 poz. 329 z późn. zm.).

Ważne jest, aby opracowany program miał odpowiednią strukturę¹⁵:

- Założenie programu.
- Cel ogólny programu.
- Szczegółowe cele edukacyjne w zakresie wiadomości, umiejętności i postaw.
- Treści nauczania.
- Procedura osiągania celów.
- Spodziewane efekty.
- Ewaluacja programu.

Reasumując, należy podkreślić, że opracowywany program autorski zawsze jest pewną wartościową propozycją wzbogacającą ofertę edukacyjną przedszkola. Podjęcie działań z zakresu edukacji skierowanej ku wartościom już od etapu edukacji przedszkolnej przy wsparciu rodziny zapewnia systematyczne, rozciągnięte w czasie wprowadzenie dziecka w świat wartości i przygotowanie go do kolejnego etapu – nauki szkolnej. Jak podkreśla K. Chałas, „Aby młody człowiek wzrastał osobowo, aby rozwijał swoje człowieczeństwo, nabywał

---

¹⁵ Program autorski powinien spełniać oczekiwania MEN w następującym zakresie: zawierać wspólną podstawę programową – zestaw treści nauczania i umiejętności; spełniać kryteria nowoczesności dydaktycznej; być zgodny z celami kształcenia ogólnego; poddawać się porównaniu w celu umożliwienia władzom oświatowym dokonywania pomiaru osiągnięć szkolnych; być możliwy do realizacji w obecnej strukturze szkolnictwa. To wszystko zostało uwzględnione przy konstrukcji niniejszego programu. Zob. więcej w: M. Sobańska-Bondaruk, *Zasady konstruowania programów nauczania*, „Wiadomości Historyczne” 1996, nr 3, s. 157.

orientację BYĆ, przedszkole (szkoła) winna odślaniać przed nim prawdziwe wartości i pomagać urzeczywistniać je w codzienności życia¹⁶.

Bibliografia

- Chałas K., *Program wychowawczy – zasady konstruowania, podstawa aksjologiczna*. [W:] *Jak wychowywać? Materiały z konferencji*, red. G. Strug, Oficyna Wyd. „EL-Press”, Lublin 2000.
- Chałas K., *Wychowanie ku wartościom. Elementy teorii i praktyki*, t. 1, Jedność, Lublin–Kielce 2006.
- Denek K., *Wartości i cele edukacji szkolnej*, Edytor, Poznań–Toruń 1994.
- Giermakowski M., *Konstruowanie autorskich programów nauczania przedmiotów ogólnokształcących*. [W:] *Zmieniam siebie i swoją szkołę*, red. J. Kropiwnicki, Jelenia Góra 1997.
- Karolczak-Biernacka B., *Wartość sportu – sport wśród innych wartości*, „Kultura Fizyczna” 1996, nr 11–12.
- Nowak M., *Podstawy pedagogiki otwartej*, RW KUL, Lublin 2000.
- Nowak M., *Wychowanie do wartościowania w kontekście pluralizmu*, „Roczniki Nauk Społecznych” Lublin 2000–2001, t. 28–29, z. 2.
- Oleś P., *System klaryfikacji wartości: założenia, zastosowanie, przegląd niektórych technik*, „Roczniki Psychologiczne” 2002, t. 5.
- Program wychowawczy. Edukacja przedszkolna skierowana ku wartościom dla dzieci przedszkolnych pod hasłem „W świecie wartości”*, praca pod kierunkiem B. Wolny, PCEN, Tarnobrzeg 2007.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU Nr 51 poz. 458).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczania (DzU Nr 67 poz. 329 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU z dnia 31 sierpnia 2007 r. Nr 157 poz. 1100).
- Scheler M., *Pisma z antropologii filozofii i teorii wiedzy*, PWN, Warszawa 1987.
- Sobańska-Bondaruk M., *Zasady konstruowania programów nauczania*, „Wiadomości Historyczne” 1996, nr 3.

---

¹⁶ K. Chałas, *Program wychowawczy...*, dz. cyt., s. 50.

Summary*Pre-school education towards values*

The article deals with the problem of education towards values in kindergarten. It presents the necessity of education towards values since the first stage of pre-school education with the support of family.

The discussion concerns the legal aspects of education in kindergarten, therefore it analyses „Podstawa programowa wychowania przedszkolnego” (the basic curriculum of pre-school education) in order to set the position of education towards values in child’s general education.

The article emphasizes anthropological basis of education towards values and presents the principles of designing its syllabus. Such syllabus ought to be based on the three cardinal values in man’s life: the truth, the good and the beauty. The actions taken at the pre-school stage are to introduce a child to the world of values (to teach values) by discovering, acquiring and using them in everyday life.